

Plzeňský literární život

Knihovna města Plzně / Pro libris / Ason-klub

Kruh přátel knižní kultury

Ročník XXV / 2026

4

OBSAH

EDITORIAL

POEZIE

Tomáš Kůs: Alternativní sonety 2

PRÓZA

Martin Liška:

Napříč epochami 6

NAVŠTÍVENKA

Milan Knížák: Básně do Plzně 8

Z ODKAZU

Karla Erbová:

A potlesk stále chybí 11

ILUSTROVANÉ ZBYTEČNOSTI

Vhrsti: Paul Cézanne 12

LISTY ASON-KLUBU

DRABBLE & DRABBLE

Peggy Kýrová:

Rozehřívací; Nuda 13

O VŠEM MOŽNÉM

Vlasta Romanová: Berounka 14

POSTPRAVDY

Stanislav Bukovský: Králík lidožrout,

Spejbl a Hurvínek 15

VESKRZE NEKOREKTNÍ STANDA/RD

Stanislav Bukovský:

Básně jedna báseň IV. 17

MLADÝ ZÁPAD

Anežka Reithmaierová:

Moc nad tím přemýšlím. 17

(NE)KRITICKY

Ladislava Lederbuchová: Alena

Vávrová rozmlouvá s básníky 18

Ivo Fenc: Senátorka o stáří 21

ZVONCE KONCE

Vladimír Novotný:

Bezdužiče bez Berkové 23

EDITORIAL

Býti rodákem. Mohlo by se zdát, že si to na zeleném plžím drnu rozdají domácí versus přespolní – básník (a výtvarník) Tomáš Kůs a prozaik a recenzent Martin Liška a k tomu výtvarník, básník a publicista Milan Knížák. Ale není tomu tak. Ačkoli je Tomáš Kůs rodilý Sušičan a Martin Liška se zase narodil v Praze, žijí oba v Plzni. Naopak Milan Knížák sice je plzeňský rodák, jenže zde zbla nepobyl, neboť rané dětství strávil v Blovicích a žije trvale v metropoli Čech. Navíc jakýpak mač, když všichni tři pánové souznívají v imaginaci, alegoriích, sžiravé satiričnosti, ale i osobité lyričnosti. Dva jsou nejen výtvarníci, ale i Berani. Je-li beránkem i ten třetí, nevím, ale dubnovým oslavencům gratulujeme. Onen pomyslný zápas z oblak píská také v dubnu narozená, ale již před dvěma roky nás opustivší básnička Karla Erbová. Byla by schopna s těmi pány držet krok i v nedodržování zákrytu. Z pohledu šestnáctileté Anežky Reithmaierové (debutující na Mladém Západu) se i my můžeme ptát „Co když je to celým světem?“ Myšlenky se nejen jí v obměnách vracejí jako kuře stokrát jinak a týkají se všeho možného – vlaku, cestování, pocitů, návratů, vnímání krásy i jistot (Vlasta Romanová), ale i umění a neumětelství, imitací i kuriozit, paradoxů, vážnosti i nevážnosti (dvakrát Stanislav Bukovský, také výtvarník a také Plzeňan a také narozen ve znamení Berana, proto mu také blahopřejeme, stejně jako Ivu Fenclovi, reflektujícímu knihu Daniely Kovářové). K hršli výtvarníků přidává svoji ilustrovanou zbytečnost Vhrsti. A ještě dvě stálíce do tuctu: Ladislava Lederbuchová recenzuje sbírku Aleny Vávrové a Vladimír Novotný vzpomíná na Alexandru Berkovou.

Vůbec to není apríl, spíše pomlázka čili pomlazení. Staň se!

Jana Horáková

TOMÁŠ KŮS

Alternativní sonety

Alla prima ještě v posteli

Že napáchal jsem se sviňáren,
to je ke dnešku skoro jisté.
Trůnil jsem měsíce za barem!
Teď nevím, na čím sedím místě.

V Pána všechněch koutů nevěřím.
Kdo duše ctná a ganc je čistá,
jen ten věří, kdo v to chce věřit,
jak tvrdíval fráter ateista.

Tak chtěl bych to nějak dořešit.
Cesta je furt chlastat nebo se
jak stromeček ctnostmi obvěšit.

Nástroj však není k nalezení.
Dloubat se prstem ve tvým nose
se nabízí jak rozhřešení.

Melouch mé mamky

Bylo nám za komunistů v Čechách žítí
pod fanglí(-čkou) s ideologií nedospělou.
Pobízeli nás latí, kde státi v lati
a my to vše brali jako nutnej melouch.

Bylo nám za socialismu existovati
k stalinismu s ne moc jinou paralelou.
Dost jídla bylo, dost chlastu, pardon, pití
a synci vždy se sčuchli s ňákou tou dcerou.

Marcel, státní zaměstnanec, do bubnu mlátil,
ve škamnách kulometry a v ZOO dělo
a mělo to být kurva na věčné časy.

Nad hlavou junáků vyhazov na niti.
Zneznala se mění naše luzné tělo
a vlasy, bože!, kam jste zašantročili mé vlny, mé vzdorné vlasy.

Nepoznal

Kamaráde ve špitále. Smrt
Ti kouká z očí. Nepromluvit,
byl bych se omluvil a vypad
z cimry číslo 6 na LDN.

Pro chlapy jsem neumřel na záškrť.
Fotografie, o které mluvím,
na středisku, příšerný případ,
strašila po léta každý den.

V špitálech i tady doma vím,
že moje milovaná lípa
u nás za chalupou to není sen.

Voní, zní, bzučí s jarem. Uvív
kluk v dětství lpícím na těch lípách.
Dospěl by, kdyby se nepropad do žen.

Ná Bělehrád*

Dost hnusné prokletí, že toho tolik víme.
Zřizují nám v hlavách smradem nucený výsek,
to se furt děje a tak to je a tak bude.
Že máma mele maso, u měn dávno ví se.

Trochu se kryju před rzi za štiplavým dýmem.
V majnstrýmu zareznot až na kvadrát nosí se,
většina v šedé, zelené, kus té rzi v rudém,
andělskou reznou kompilačky zpráv. Muj písek

se nesype nahoru, voda tam neteče.
Naštěstí vše pomalé to se vždy nevěče
jak ušlechtilé dobroserské v TV skeče,

výstřel z auror do tmy šmejdů jak garáž slepých
z PVM (= PVS), antiimperialistické klepy,
index validity prd, fakt, kurva velkolepý!

*zpívej jako Neposlušné tenisky z rep. L. Bílé

Sonet rotmistrovský (v.v.) z Družby

Kdákali – neska má být natuti ta válka.
V Družbě dřipim, čekam, pořád nic a uš sou tři.
Zaplat' lucifer, musel bych, záložka, plakat,
rukou si třást, že sem se s Rusákem nebratřil.

Blb. Loajální. Ta CIA se musí kurva zlepšit!*Vševědoucí zpravodajcí, rozuměj špióni,
analyzujou každej z Ruska drb, prd, škyt, hepčík.
Dopak má znát víc pravdopravd vo, dyš už né voni,

Blížkým Východě, JARu, sněhu v Malý Číně?
My se jen třesem! Vše maj v notesech licoměrný
špióni špiónů, prodejný prolhaný svině

z výrob panenskejch blán Sněhurek, díra s dírou
a taky jedna po princi, abych nezapomněl.
Túdle nudle! Jebu vod zejtra naše developery s tak vožralým fírou.

*válka začala o osm dní později hned ráno

O spolužákovi (V. Novák†26)

Jindry brácha – takový v opak macho.
Jestli má víc životů, tak jen nehotové!
Kdepak, že holčíčí kůže, jak je tam dole vlahá
plus další psychologické... haha... aspekty.

Tak povídám: Jindro, Jindro, co je s bráchou?
Jindra: Nějak se mu ten život nepoved.
Nejspíš ani nevěděl, jak je holka nahá,
jak do ní CtrlS svůj jazyk a své rty.

Už nemám o Vaška péči, nemám strach o
vláhu těch holek, co se točí i v slovech,
že ze sebe sobě splácal laxně vraha.

Život nás nikoho nemá sprchu, záchod,
i když zavřeš oči, oči ti vrána vyklove,
nestrhne ruku, když na život si saháš.

Revolučnímu Kohoutovi

Hle, básník na Auroře s fanglí v hlavním toku.
Pionýr komouš* s jasnou smrtící jiskrou v oku
ve vláčku musí mermomocí u okna sedět,
básník důležitější, než cenzor náповědě.

Ten básník má rád tribunály, reflektory,
má rád šibeničky, státní ceny, korýš
svlékající neakčně vybledlý krunýř
drnkající na majnstrýmém vyladěné struny.

Neboj, však se potkáš s tribunálem v pokročilém
věku. Měj se dobře mnohoobročný krokodýle,
vim, furt pokrok honit je votravná práce?

Naser si veršotepče pokrokový, též promiň,
možná jsme oba starý kůže stejně pitomých
zmetků jak retrorádní palatalizace tajemných.

*pozn.: Paraquéllos de Jarama, masakr (4000†) v listopadu 1936

Můj Havel

Jak bylo šílené být velkým!
Musíš do práce chodit, musíš kouřit a pivo pít
a nelze se z toho vykoupit.
Jsi velký, sotva vydržíš to do veselky.

Dál pak nekonečno do dědova,
možná nedostaneš pěstí, což je terminální destinace.
A mezitím furt jedno a to samý, práce,
práce šest dnů a od pondělka zas dalších šest znova.

Musíš rum s Lípama a ne aby ses poflakoval!
Musíš se z tancovaček vracet pod obraz jak mí strýcové vždy dosud,
obdivovat mistra Havla, co u nás zabíjel, a dyš flák prejtem vo vál,

byl i na stropě. Kapka na jeho nose barvy jantaru či medu jiskří z dálky,
půlčík jak malinu, dyž dělal droby, zchlast, a barva to je toho jeho nosu,
krvávého kolena, nezaměstnanosti spřažené s paliči války.

Otčím, horko, inkoust, gnóze

49.44.29 / 13.22.57 devatenáct celsia
Otčím? Depak, ten... ten ti nepomůže.
Neska si svlík tílko a má úžeh,
s tím si sám nepomůže ani s dija,

nic jinýho už nežere, woukr, a biják
už není to, co bejval, boty z hadí kůže,
zelení je žerou, jsou z plastu, bohužel,
cena to nezohledňuje, školní piják

je akorát pro prču propiskám.
Ale ty míváš v penálu všeco,
plničku... stejně nechod' do lesa!

A s otčímem jak by smet tam nechod', ne sám!
Ten, ten ti nepomůže ani esemeskou.
Ten? Ten tě stáhne z kůže – samá woke noblesa, noblesa, noblesa
(krupon na dolarku s monogramem, kadaver&svalstvo do psích konzerv).

MARTIN LIŠKA

Napříč epochami

Na improvizované ležení se pomalu snášela tma, jediným zdrojem světla byl oheň ozařující tvář rozložitého olysalého muže v uniformě Rudé armády, který pečlivě dbal na to, aby žádný z kusů masa a brambor rozložených na roštu nezůstal příliš syrový ani se příliš nespálil. Jeho počínání mlčky sledoval jeho druh usazený na jedné za laviček rozestavených kolem ohniště, po přestálém dni byla v jeho obličejí znát únava. Sestavu kolem ohně doplňoval třetí muž pečlivě ukusující krajíc chleba a k němu kus tvrdého syra. Ačkoliv se jeho uniforma na první pohled odlišovala od těch, které na sobě měli zbývající dva muži, nezdálo se, že by někomu z nich tato odlišnost vadila.

„Máš vůbec představu, kde jsou nějakí další Finové?“ oslovil rozložitý plešoun žvýkajícího muže.

„Kromě těch z našeho družstva vím o nejbližších zhruba tak osm set kilometrů na sever,“ usmál se oslovený v odpověď a pak ji zapil douškem piva.

„Zajímavé,“ odušil rudoarmějec a mechanicky obrátil nožem další kus masa. „To sis asi už vyzkoušel všechno, ne? Zimní válku, pokračovací válku i ty boje proti Němcům.“

„Laponskou válku,“ upřesnil Fin. „To jo, navíc funkční kulomet nemá jen tak někdo, takže po našem družstvu je docela poptávka. I když teda samozřejmě v rámci možností, že jo.“

Oba rudoarmějci přikývli a obrátili pozornost k blížící se postavě, jejíž obrys se zjevily mezi stany.

Vnější pozorovatel by sebou nejspíše trhl v očekávání konfliktu, když se nově přichozí ocitl v záři ohně a ta odhalila, že muž má na sobě uniformu německého wehrmachtu, na přítomné to však neučinilo sebemenší dojem. Jen sedící rudoarmějec sklouzl znaleckým pohledem po Němcových botách a v očích se mu nakrátko zablesklo cosi mezi obdivem a závistí.

„Tebe bych tu nečekal,“ odušil stojící rudoarmějec a otočil další kus masa. „Žádnou hospodu jste nenašli?“

„Kluci někam vyrazili zkusit štěstí, ale mně se nakonec nějak nechtělo převlékat se zase do civilu,“ odvětil Němec a s požitkem si protáhl unavené nohy.

„Chápu, že v uniformě bys nemusel skončit dobře,“ přikývl plešoun. „I na mě se ta bába dívala dost divně, ale nakonec jsem od ní nějaký maso přece jen získal.“

„Stejně je divný, že tu nejsou žádný Američani,“ změnil téma hovoru druhý rudoarmějec. „Přitom tady blízko demarkační čáry bych jich čekal hromadu.“

„Jak to, že tu nejsou Američani? My ti nestačíme?“ ozvalo se pobaveně za jeho zády a vzápětí do záře ohně nepochodovali hned tři vojáci v uniformě Unie. Suverénně, jak to umí jen Američané, se uvelebili na jedné z volných laviček, vybalili kousky hovězího, které si s sebou přinesli, a položili je na rošt. Rudoarmějec odsunul své kousky masa na stranu a pak nad roštěm máchl nožem se slovy: „Tady je demarkační linie, jasný?“ Pobavený úsměv projel tváří všech přítomných, věděli, že se i tak podělí.

„Co ty brambory, nebudou už hotový?“ nadhodil Fin. „Aby se mu nespálily.“

„Ale prosím tě, už jsem někdy něco spálil?“ zatvářil se stojící rudoarmějec dotčeně a zvolal kamsi do tmy: „Senátore, máte tady ty brambory!“

V odpověď se mezi stany začala zpočátku nejasně, posléze však stále zřetelněji rýsovat bělostná tóga blížícího se senátora. Jemné chřestění prozrazovalo, že jej doprovází dva neodmyslitelní legionáři z jeho X. legie.

„Škoda, že nemáš na hlavě vavřínový věnec, mohli jsme si s ním to maso okořenit,“ ušklíbl se jeden z vojáků Unie. Senátor jeho vtip neuznal za hodna odpovědi, usadil se na lavici a zcela proti všem pravidlům obecně uznávané chronologie se s chutí pustil do jedné z opečených brambor.

Vpravdě čapkovskou (četl-li vážený čtenář Továrnu na Absolutno) či kästnerovskou (utkvěl-li mu v paměti spíše román Bylo to 35. května) scénérii vhodně doplnil příchod dvojice mužů ve stejnokrojích rhodéské armády. Z rozjařenosti jejich pohybů bylo zřejmé, že se již během cesty k ohni posilnili něčím zcela jiným než pečeným masem.

Sotva s jistými obtížemi dosedli na zbývající volná místa, vytáhl starší z nich láhev schovanou v široké kapse jeho vojenských kraťasů, skutečně to oficiální součásti rhodéského vojenského stejnokroje, a mocným hlasem zvolal: „Chlapi, přímá expresní dodávka z Jihoafrický republiky! Dejte si taky, na zdar plzeneckýho čtvrtýho Dne vojenský historie – a ať se tu zase sejdem za rok na tom pátym!“ A jak to mezi muži snad už od samého vynálezu alkoholických nápojů bývá, nechal láhev kolovat.

Oheň ozařoval jejich tváře, nad hlavou jim svítily hvězdy, ve slabém vánku šuměly vrcholky stromů, v dáli zaštěkal pes. Bylo jim dobře, užívali si

sounáležitost bez ohledu na rozdílnost uniforem, beze slov prožívali vzájemné porozumění, daleko od světa všedních dní tvořili společenství těch, kdo aspoň tu a tam chtějí vyrazit přes neúprosnou propast času a cítit se do těch, kdo bojovali ve všemožných válkách, co jich kdy v dějinách bylo.

A byť to nikdo z nich nevyslovil nahlas, v hloubi duše každý z nich aspoň trochu věřil tomu, že kdesi mimo čas a prostor, v místě zvaném v různých dobách a jazycích různě – Valhalla, záhrobí, ráj, zászvětí nebo třeba Sto'Vo'Kor – sedí kolem stejného ohně muži ze stejných armád a vedou stejné řeči.

NAVŠTÍVENKA

MILAN KNÍŽÁK

Básně do Plzně

xxx

Pac a pusu volá
Bílý kos na černou husu
Květem dolů roste kvítí
Medem se topí a svítí
Auta cvičí stojky
Tekuté jsou strojky
Převrácený svět
5 nebo pět (čili zpívat)
Po písniích je hlad
Lidi však nespasí
(ale)
Možná spasí duši ta má váhu muší

xxx

Mléčnou dráhu vylepšíme na smetanovou
Černé díry zalepíme nebo aspoň přebarvíme
Kometám přišijeme pořádné vlečky
Hvězdným prachem naplníme bečky
Slepíme dohromady nekonečna
Vznikne jedna velká slečna

Provdáme ji za mravence
Ten má dost potence
I když vypadá tence
Na rakev hodíme betonové věnce

xxx

Podívej se do zrcadla, možná vidíš nebe, ale jen skrze sebe
(sebe nebe tebe nebe...) Krk modeluje hlas, knoflíky ňader probouzejí sny,
břicho objímá svět, díly jsou všechno, předeek je zád...

xxx

Fontána moči oči roztočí, nohy to rozkopou do vesmíru. Vzniknou
močohvězdy, čůrplanety, čůrní dráha, močošťáva... rosa rozkoše kropí kraj,
haj husičky haj, brzy bude máj, zámek nebo stáj, jen v srdci je ráj...

Píseň – možná by se mohla jmenovat Svět

Svět je hračka pro Bohy
Místo hlavy mít nohy
Stesk je smích
Láska hřích
Hranatý je hrách
Z radosti jde strach
Nahé duše někde spí

AI

AI umělá inteligence
AI hýká osel
AI civilizace věnce
IA už jen tence

xxx

Tuhost piva
Měkkost zdiva
Kámen zpívá ámen
O ničem je tahle báseň
Nemá smysl

Nemá kráseň
Vstaneme a pícheme se do břicha
Česky voní řeřicha
Vyteče z nás pivo
Je nad ránem a snivo
(i blbiny jsou krásné, když jsou krásné)

Úkol

Pohádka. Princ s jednou nohou, Honza v podmínce za osahávání babiček, princezna váží 107 kg, kouzelník miluje dechovku. Fabulujte!!!

Skáču po náplavce a zpívám:

Pošli mi bublinu ptačího dechu, tak jak je sbíráš z ranního mechu.
Chudák z žebravého cechu, co chce svět zastavit v tom jeho spěchu.
Lidem rostou místo hlavy nohy a ze zadku rohy. Kde hledat Bohy?

xxx

Je dobré plout v beztíži a užívat si bezmocnost
Modlit se k neexistujícímu bohu
Hrát si se zvířaty co ještě nevznikla
Koupat se v suchém dešti
Spolu s myšlenkami o brzkém stvoření
Rozjímat o křížování
Hello Mr. Jesus
(Měl bych napsat Mrs. aby mně džendristi neutloukli)

xxx

Život se přesouvá za víčka
Ohraná elpíčka
Sny visí jak vyprané prádlo podél stezky života
Všechno se zdá být čisté
Není však jisté kdy vyschne potok života
Sny si ponese s sebou
Nabídnout je Bohu k přežvýkání

KARLA ERBOVÁ

A potlesk stále chybí

Možná to píšu na tekoucí písky

možná to píšu do oblak
Šedivý den i slibující ráno
Kdo to však po mně bude číst?
Pozná kde tečka?
Kde má klesnout hlasem?
Co pravda pravdě nepodobná?
Zbyde tam vždycky nedopsáno
přes co jsme klopýtali
Unést ty šrámy:
Nechat tu i podpis
možná i s hrubou chybou

Právě si říkám samé otazníky:

Prohráli válku
nebo potýkání? Možná že hraní
na vojáčky

s rozbitým kolenem
A když už válka – tedy kolikátá
Je snad už po ní nebo kdesi doutná
a čeká na plamen?

Budem se ještě někdy smát?
Budeme skákat z okna?
Stydět se nebo holedbat
a kdo nás bude okupovat
vždyť už tu dávno kdekdo byl
z jihu i severu Rovněž východ západ
ba i střed světa
se svými proroky Obojetnou pravdou
S tajemným pohrdáním

Neseme v sobě jejich geny
Kolik hran umělo naše já?
Umíme ještě bodnout?
Kolik bran mělo naše já?

Dá se snad jimi prchnout
do světa v kterém
starý lampář
rozžihá večer lampy
a ráno nenápadně zhasne

Vždycky jsi věděl

že ta kašna
v sousedním parku umí mluvit
Včera se zalkla vodou
o něco dřív než lidé
Zmlkla a čeká na úplněk

Dnes v noci jsem ji uslyšela
vzlykat a toužit vyčítat:
Bolí tě přítomnost?
Pojď na mé místo: vyschneš

Už dávno netušil

jaké mu vlastně dali jméno
Jak chodit ze schodů
jde-li s vámi žena
jak jde-li pes
či jde-li s vámi hůl

Již dávno zapomněl být prostý
i u snídaně kde není žádných svědků
hrál i tu kávu i ten chléb
jakoby scénář visel na stěně
a režisér se díval

Už dávno nebyl tím
kým kdysi toužil být
Dnes však už neví kým
a potlesk stále chybí

VHRSTI

Paul Cézanne

Otec moderního výtvarného umění Paul Cézanne se potýkal s nepochopením a neúspěchy. Svou první výstavu měl až ve svých 56 letech

- Jeho otec byl bohatým bankéřem a autoritativně nutil syna ke stejné dráze.
- Přesto si Cézanne prosadil vlastní cestu s podporou přátel, jakými byli spisovatel Émile Zola, malíř Camille Pissarro nebo mecenáš Ambroise Vollard.
- Postimpresionistický malíř předznamenal vznik moderního umění.
- Jeho díla měla zásadní vliv na Picassa nebo Matisse.
- V roce 1886 zdědil otcovo pohádkové bohatství a mohl se soustředit na umění bez finančních omezení.
- Cézannovo zátiší Konvice a ovoce se v roce 2019 prodalo za 59 milionů dolarů, krajinomalba L'Estaque s červenými střechami za 55 milionů.

PEGGY KÝROVÁ

Téma: Už je tady zas

Rozehrívací

Už je tady zas
ten přenádherný čas.
Čas taškařic a šprýmů
a dokonalých rýmů.
Čas bláznění
i bezuzdného snění,
čas fantazie vzosné
i prózy zcela prosté,
kdy padouch nebo hrdina
jsou zase jedna rodina,
kdy Karkulka si s vlkem šeptá,
kdy se nikdy nikdo neptá,

zda má babi vážně velké oči
a za kým se to Sherlock vlastně točí,
kdy dovolená v Jurském parku
je snadná jak cesta na Polárku.
Už je tady zas
ten přenádherný čas,
čas denního snění
a čas nočního bdění,
kdy dívíte se zas a znova
proč nepřiletěla dnes sova.
Je tady zas...
Duben Měsíc Drabble.

Téma: Tepláky a legíny

Nuda

Ach jo, to je ale otrava. Celý dny sedím a čučím do zdi.
Venku je jaro. Holky už určitě shodily svoje zimní zakuklení, nosí upnutý
trička a legíny, zatímco já tady v tomhleto, škoda slov. Ale hezká holka
v legínách, to by bylo pokoukáníčko... a možná ještě něco víc... teda zcela
určitě víc.

Aůůůůů!

Musím tyhle myšlenky vypudit z hlavy.

Po zdi leze moucha.

Jak já se nudím! To je takovej voprz furt jen čučet do zdi.

Já chci ven! Chci na slunce!

No jo, no, neměl jsem se v tý sámošce nechat chytit.

V teplácích si ještě chvíli pobudu.

VLASTA ROMANOVÁ

Berounka

Náš vlak přijíždí. Dnes v něm ale nesedím. Dnes se toulám jinde a myslím na to, jak každou sobotu klušeme na nádraží, jak si kupujeme lístky a motáme se mezi hloučky lidí, s hůlkami a batohy. Nakonec usedáme do otevřeného vagónku. Jak si sem propašujeme kafe, vybalujeme svačinu a dojídáme pozdní snídani, pár drobností z nádraží, otvíráme termosku, jak se v nás něco uvolní, když se rozjedeme za Plzeň, jak hledáme svoje místo, na které usedáme sobotu co sobotu, jak se přilepíme k oknům a necháme se unášet pohledem na louky a pole. Jak se pouštíme do hovoru s lidmi kolem nás, pozorujeme jejich batohy, zda jdou na výšlap anebo s krosnami na déle, jak přichází průvodčí a já zase hledám, kde mám lístek, mám jich tam aspoň 50 po kapsách, který je ten pravý, jak už známe naše průvodčí a jak průvodčí znají nás, jak si povídáme, co se přes týden stalo, co nás rozesmutnilo, co nás vyděsilo... co se povedlo a co se nepovedlo, jak sledujeme nebe a oblaka, zda prší či neprší, zda bude svítit sluníčko anebo se schovává, jak všichni přebíháme v Klatovech do motoráčku, který se rozjede nahoru, jak se tam tísníme a všichni jsme v očekávání a v úžasu, když vlak pomalu leze nahoru, jak hledáme další a další cesty, tuto a ještě tuto, a tuto, jak pozorujeme krávy a les, jak se les rozeztupuje a jak si lidi povídají, jak sem cpou lyže, nebo batohy, a jak se rozeztoupí nebe nad Špičákem a zaleskne se vše na slunci. Jak vyběhneme na nádraží a jdeme nejdříve na kafe a pivo, těšit se na skvostný den a na tísnění se ve vlaku zpátky, jak budeme potkávat opět hloučky s batohy, co s námi jeli nahoru a jak si budeme povídat, kde jsme byli, jak budem překračovat na zemi sedící kluky se snowboardy, kteří vyráželi ráno v 5 z Prahy na svah a zase se celí uříčení vrací do města, jak budeme potichu uštipovat ze sušenek, jak budeme únavou usínat s hlavou na skle a jak budeme v mobilu honem posílat fotky všem přátelům a jak, když vlak drcne, všech 50 fotek pošleme rázem svému šéfovi, jak mi bude mobil vypadávat z ruky a jak nám nádraží zešedne, když vystoupíme v Plzni. To je ten vlak, ze kterého obdivujete západy slunce, když vás tiše unáší, Ostrý a výhledy ze Zelené Lhoty, ten vlak ke kterému patříme, protože průvodčí vás už znají. Vlak, ve kterém se potkáte, i kdybyste to nechtěli, kde jinde, kde jinde se potkáte... ve vlaku na Špičák. Ten vlak, do něhož si sednete a máte pocit, že jste „doma“. Ten vlak se najednou stává „vaší komunitou“. Tam unikáte ze samoty. Jdu do vlaku, jedu nahoru, proč, už to

tam nahoře znám, ale ten vlak, to je společenství, společenství lidí, kteří jedou také nahoru, za sluncem, jedou za stejným cílem a to spojuje, spojuje v bratrství lidí posedlých krásou a horami, lidí opálených anebo taky ne, lidí s batohy a hůlkami, lidí s dětmi, kteří putují až z Prahy a našli si ve vlaku svá „ležení“ mezi sáňkami, boby, košíky, houbami. A tak, když chci potkat lidi, se kterými mne něco spojuje, JDU NA VLAK, a tak to asi bude i dál. Vlak, ve kterém potkáte vetché staříky, kteří to ale v horách umějí. Ten vlak, jenž se zpozdí za všech okolností, ten vlak, jenž stojí nakloněn v zatáčce na Železné Rudě, ten vlak, do kterého se lidi stova vejdou, ten vlak do hor... ten vlak, ve kterém budu sedět asi donekonečna a budu se vozit sem a tam, i když mi bude možná devadesát a dávno zapomenu, kam jedu, odkud a proč. Ten vlak, do kterého patříme. Berounka. Ten vlak, který se stává naší rodinou.

Tak tam mne asi najdete za sto let, až mi bude hodně.

Protože vlak je komunita. Vlak je společenskví, únik ze samoty.

Když si sednete do tohoto vlaku – jste doma.

POSTPRAVDY

STANISLAV BUKOVSKÝ

Králík lidožrout, Spejbl a Hurvínek

Život není peříčko, říkávalo se ve Škodovce a možná nejenom tam. Ze Škodových závodů už toho moc nezbylo, ale své životy žijeme dál, bývalí Škodováci i ti druzí, a nemáme se ani teď jako v hnízdečku vy-stlaném peříčky se zaručenou donáškou many z hůry. Není mana, nejsou many. A ženy nemají co na sebe. Mohou tak leda na nudy pláž. Zbývají jim jen oči pro pláč. A taky děti pláčou, hned jak se narodí, však se narodily do tohoto slzavého údolí. Ať v životě dělají, co dělají, nakonec stejně špatně skončí. Ze života ještě nikdo živý nevyvázl.

Naštěstí nám sama prozířetelnost dala umění, abychom lépe snášeli života strasti. Naneštěstí nejeden umělec nás svým dílem spíš než povznáší straší, sráží do beznaděje. Mnozí si dávají pozor, aby se jim do jejich díla nevloudila krása a taky humor. Někdy se jim tam naopak vloudí nuda.

Leckdes ve světě města zdobí veselé malby na fasádách domů a žertovné sochy v ulicích. V Plzni máme takovou sochu jenom jednu: Lidožravého králíka. Z dob minulých máme ještě na schodišti muzea reliéf Dívčí

válka. Že v tom je zakletá legrace, už dnes ale ví málokdo. Sochař tam spodobnil na sochách tváře dobových výtečníků v litém boji zdivočelých feministek se zastánci patriarchy. Jinak je Plzeň vážná a důstojná a pro jistotu se v ní umělecká díla ve veřejném prostoru moc neobjevují. Sem tam nějaký ten památník, Lidožravý králík a dost. Abych nezapomněl, máme tu, pravda, ještě srandovní sousoší Spejbla s Hurvínkem. Povedený synáček je na něm bezmála větší než jeho taťulda.

Občas ale taky jdeme s dobou a spatřit u nás lze i umělecké projevy zcela originální a naštěstí při dobré vůli i legrační. Třeba je zde k vidění anděl v bedně na hrobu J. K. Tyla. Někde se jako specifické umění balí do textilií mrakodrapy, přehrazují látkou údolí, u nás se zase schovávají sochy do beden. Zabedněné sousoší lze vidět taky u zámku v Křimicích.

Zatímco obrazy a sochy jsou jinde vystaveny na odív v galeriích, tak u nás je před zraky všetečné veřejnosti přechováváme ve skrytu v depozitáři. Je to snad příznakem specifického smyslu pro humor plzeňských měšťtínů? Zvou k návštěvě města turisty, naslibují jim, co tu všechno máme, a pak jim řeknou, co tu máme, to tu máme a tudle nudle, nic vám neukážeme.

V dobách romantismu přišly do módy zříceniny. V Plzni si dnes potrpíme na neoromantismus. Zříceniny si opatrujeme i v samém centru města. Snad jsem zprvu Plzeňanům křivdil. Je to nejen romantické, ale i legrační. Představuji si průvodce líčícího turistům krásy města: Ty zříceniny, co zde vidíte, to bývaly lázně, kina, divadla. Hádejte, paní a pání, turistky a turisté, řítí se ty zříceniny ještě od války nebo je to náš současný experimentální umělecký projev. Pokochejte se tím a teď se nepůjdeme podívat do galerie na ojedinělou sbírku děl Bohumila Kubišty, Jana Preislera a dalších umělců. Chcete-li vidět taky sochy, tak jděte na hřbitov. Všechny nejsou v bedně.

Hodně pro zkrášlení a obveselení města dělají ještě sprejeři. Co nevidíte v galerii, uvidíte na fasádách domů. Ale to není nic výjimečného, to známe i odjinud. Potěšující je, že v Plzni nezaostáváme, že držíme krok se světem. Není to legrace k popukání, když vám zadarmo a aniž byste to chtěli, nějakí umělci zkrášlí vaši novou fasádu?

Takže přece jenom je v Plzni veselo. Možná, že Plzeň byla moc vážná, když v ní ještě na plné obrátky vyráběly zbraně a jiné potřebné výrobky Škodovy závody, nějakou dobu coby Reichswerke Hermann Göring, pak pro změnu Závody Vladimíra Iljiče Lenina, zkráceně ZVIL, zkrátka Škodovka. Zůstal nám tu už jenom pivovar a pivo je už ze své podstaty veselejší výrobek nežli kanón či obráběcí stroj. A když si dá člověk pár plzeňských piv, stane se optimistou a život se mu alespoň na dobu, než vystřízliví, bude přece jenom jevit jako peříčko.

STANISLAV BUKOVSKÝ

Básně jedna báseň IV.

xxx

Věž Babylónská
zpupnost lidská
antika
na krásu vzpomínka
gotika
nebe se dotýká
renesance
nová šance
baroko
past na oko
v empíru
znali míru
secese
mihla se
funkcionalismus
vyhnáno devět múz
postmoderna velká herna
co dál bude tím se netrap
kdo ví možná snad
kilometrový mrakodrap.

Bejvávalo

Děti se tehdy
k poslušnosti
k pořádku vedly
už jsou jiné trendy

kluci tajně kouřili
a sprostě mluvili
jenom když je dospělí
neviděli neslyšeli

když děti zlobily
šibenicí jim hrozili
ale už nejsou více
z trestu šibenice

výchova by mohla
způsobit dětem
psychickou újmu
a ta by je zmožla.

ANEŽKA REITHMAIEROVÁ

Moc nad tím přemýšlím

Všichni mi říkají: „Moc nad tím přemýšlíš, nepřemýšlej nad tím tolik!“

Ale to nejde. Jsem jako duch, který se vznáší nad svým tělem a je otočený předem k myšlenkám, ale ne k lidem. A ještě horší je, že nemůžu pomoci dětem, které neví, proč tak přemýšlejí. Možná si myslí, že jsou postižené, ale to nejsou. Jenže ony to neví a možná se i bojí, ale já s tím nemůžu nic udělat, protože nad tím podle ostatních moc přemýšlím.

Ale proč nad tím přemýšlím, to mi nikdo neřekne. Nebo se konečně někdo přeřekne, aby mi to řekl. Moje myšlenky jsou jako proudy řek, ale nemůžu je nikomu říct, protože by mi řekl: „Moc nad tím přemýšlíš. Stejně jako ostatní.“

Všichni mi to říkají, ale je to dobré, nebo zlé? Přemýšlím nad tím každou noc, ale asi mi není pomoci, protože moje myšlenky jsou mocnější než dřívější sny na tehdejší dny, které byly snadnější, než jsou teď – ty včerejší sny o tom, že moc přemýšlím. A tak mi ostatní říkají, co dělám špatně, ale to, co mám právě v hlavě, nikoho nezajímá, protože v tu dobu právě začíná jediná hodina, kdy mi všichni říkají, co dělám špatně a pak čekají, co řeknu. Ale já nevím, co chtějí slyšet. A tak řeknu: „Promiň!“ A pak doufám v naději, že se na mě nezlobí. Ale oni mi pak řeknou: „Proč se omlouváš?“ – „To přece, protože je mi to líto!“ Ale oni mi řeknou: „Očividně ti to líto není, když děláš furt problémy.“

Občas mi z toho puká srdce, prostě ve zkratce jsem problémové dítě, které prý ničí sociální sítě. Ale co když to není internetem, ale je to celým světem? Taky mi občas připadá, že si lidi řeknou, že mě budou ignorovat a budou v tom pokračovat, dokud se nestanu osamělým introvertem. Ale co když chci být společenským extrovertem? Bojím se lidí, protože mě asi nevidí, nebo spíš neslyší, i když na ně mluvím. Ale pak vidím, že mě ignorují, a připadám si jako duch nebo vzduch, který nikdo nevidí a jen okolo něj prochází. Tak takhle to vypadá v hlavě, kterou ovládá myšlenka na to, proč tolik přemýšlím?

(NE)KRITICKY

LADISLAVA LEDERBUCHOVÁ

Alena Vávrová rozmlouvá s básníky

Ve své sbírce *Ano, pane Holube* (Plzeň: Knihovna města Plzně, Pro libris, 2025) jde básnířka polem české poezie, hledá a nalézá duše spřízněně vyznávanou hodnotou „solidarity se všemi bídnými / otřesenými: / s kameny rostlinami lidmi“ a neváhá jmenovitě je pozvat k dialogu (jak už to dříve udělala ve sbírce *Zastřelen na útěku* (2022), kde oslovila kromě Bohumila Hrabala a Mirka Kovářika i Vojtu Náprstka a vedle Ernesta Hemingwaye neznámého V. V. Kuželku). Otevřenou náručí pro uctívané autory básnířka významovou komunikaci svých básní kontextuálně obohacuje, ne však hlasem volajícího na poušti. Činí tak sebevědomě ve jménu vlastní poetiky (krátký volný nerýmovaný verš, jazyk ve stylu běžného hovoru absorbující strohou obraznost) a naléhavé potřeby originálně se vyslovit k tíživým otázkám života, jako souputnice, která na básnické cestě vzdává hold autorům svého srdce. Lze říci, že i v nové sbírce jmenovitými

odkazy k tvorbě jiných autorů Alena Vávrová upozorňuje na ustalující se rys své poetiky,

První oddíl sbírky nazvala *Beztváří*; dedikace filosofu Janu Patočkovi je výmluvná – první báseň s titulem *Rhizomy* adoruje rhizom jako všeprostopující entitu, duchovní látku prorůstající „všemi podobnými / básněmi světa“, vnášející do nich smysl pro lidskost. Ten má mnoho rozličných „tváří“, ztrácí se v pozadí, nejsou stavěny na odiv, přesto jsou spojeny významy citu a soucitu, v rytmu „tlukotu srdce“, jak žádá autorka, aby nepřevážil „změlený“ rozum tupé poslušnosti a lhostejnosti. Básniřka se hlásí k této tradici poezie, přestože ví, že není lehké „psát básně“, při jejichž tvorbě „každé písmenko na klávesnici / přes prsty pije krev“ a citovaný veselý písňový text Pavla Cmírala „*Mám doma koně / spí na balkóně*“ zde drobnou, leč podstatnou autorčinou opravou končí nevesele, protože „hlavu máš v zábradlí“ ty, ne kuň. Vávrová vědoma si pasti žití v „hoří světa“, jímž „jde temný rytíř“, nucena svou „neskonalou tvrdošijnou drzostí / drzou tvrdošijností“, atakována „Drakošem [s] nekonečným chřtánem“ a vlastními pochybnostmi o terapii světa básněmi („já si už zase lžu / jako když tiskne“), píše vzdorovitě nezadržitelně dál, i když „dnes naposled“. Ale stejně jako v textu Pavla Kopty a šansonu Hany Hegerové o lepiči plakátů smutek poslední produkce bude překryt očekávanou novou štací a šancí – novou básní. Třeba i v důvěrné atmosféře básniřčina domova – obraz Františkových Lázní ve vzpomínce do sebe pojal i domov literární – s textařem Pavlem Vrbou jím procházejí básníci Jiří Suchý, Jaroslav Seifert, Vítězslav Nezval. Nejde však o sentimentální idylu: Vávrová ví, že „Život někdy je jablko / Nakouslé Nezralé“. Její „jablko“ není jako Seifertovo *Jablko z klína*, ztišené, melodicky dozrávající do sladkosti vzpomínky. Naopak – „Kdysi už / v dětství / třísku slov tušila jsem / pod nehty“, říká autorka na znamení útrpnosti svého psaní jako daně, již reaguje na bolest lidského údělu a stavu společnosti: „Jsou města / která už zaživa / ztratila duši“.

Titul sbírky *Ano, pane Holube* se dovolává nesmlouvavého kritického postoje autora hvězdné velikosti, směřovaného do nepravosti veřejného života, a především odsuzujícího individuální zbabělost a lhostejnost. Přitakávajícím „ano“ se však Vávrová plně nezotožňuje s vypjatým skepticismem Miroslava Holuba v jeho pozdních sbírkách (např. v *Syndromu mizející plíce*), neboť oponuje: „lidem nikdy nepřestanou / navzdory osudu / růst křídla“. Ona ještě nezatratila živnou půdu vize, ona vidí „semínko snů / za každým košatým stromem“, ona nerezignuje a věří v nesmrtelnost lásky, i když světem nedocenené, přehlížené či potlačené, a v rezonanci s epistolou sv. Pavla kainerovsky slaví moc lásky, která nedbá protivenství: „A znovu. A znovu! / Znovu láska... / Láska neslyší / Zvonit budík / Láska nevidí / Pohyb ručiček hodinových“, láska trvá. Jinde: „Láska nás může proměnit / ve vítr / A přesto často zůstáváme / na místě / Kladivem zvyku přikování“, aniž se pokusíme dobrat se jejího „tajemství“.

Sbírku autorka komponovala ve třech oddílech, do nichž dvakrát vložila Marginálky (název klame, neboť témata těch kratičkových básní nepatří k okrajovým, i když některé jsou připomínkami – např. „Báseň bez / tajemství / guláš bez cibule“, bez nichž by sbírka újmu neutrpěla), a závěr tvoří tříveršová Lakonika, sentence originálně revitalizující i staré pravdy: „Náš pan učitel / učil nás hladit včely / Čistým jen čisté“ nebo „Přiliš rozumné / ještě horší je nežli / příliš bláznivé (incipity zde i jinde zvýraznila básnička). Druhý oddíl provokativně nazvala Já si jen takhle vyplachuju držtičku, kde zdobnělina vulgarismu nově tvoří a akcentuje významy titulu, který ve vztahu k obsahu oddílu paradoxně ironizuje jeho důležitost: lidové rčení *vyplachovat si něčím / někým hubu /držku* přece znamená zneuctit předmět hovoru, ale pozor! Básnickou pusou je možné „vyplachovat“ i *Hovory lidí* a právě takto je možné vést řeči v marginálce „U piva s Básníkem / *Já si jenom takhle / vyplachuju držtičku*“, aniž je nutné esteticky vzato dehonestovat Básníkův výrok jakýmkoliv vysvětlováním, které by parazitovalo na autentičnosti jeho doznání o milostné stylizaci žilvu lidové řeči. Alena Vávrová zde nejmenuje obdivovaného Bogana, jak to udělala ve sbírce předchozí: „Bogane! Kde jsi? [...] Buď rád, že tu nejsi / Zůstaň blažen tam“. Zde u piva s Básníkem vztahuje se autorka nejen jako tesknící pozůstalá k pábitelství Bohumila Hrabala, ale poetikou jazykové hry uctívá jeho *hovory* v láskyplném stylizačním převalování lidové řeči vlastní „držtičkou“: v duchu Hrabalova vypravěčství vede svou lyrickou řeč a modeluje obraz těžící z úsloví „veliké jako Brno“ – „Tři Brny poesie / Tři Brny / má v sobě pan Stříbrný“ a Vietnamky jsou „větňamky“, básnický chutné a krásné svou hravostí. Pak čtenáře pozve na „Šálek zeleného taje / Zelená tuň / Černá cesta / Bílý kůň a Černé // probuzení ze sna“. Básniřčina jazyková hra obrazně zve k rozmluvě i Jana Preislera a jeho rozjímavé Černé jezero a jinde Rudolfa Těsnohlídka a Leoše Janáčka s jejich Liškou Bystroušskou, ovšem podle pravidel vlastní řeči (s evokací nálady Koptova textu): „Na úplném konci: Kuku žabička / Ku ku Kuňká // nic v plné kráse / Nevrací se // Učitel klečí / Před slunečnicí / Už doopravdy / Dnes na / po / sled“. I takto, skrze zdánlivou jen citoslovečnou roztomilost řeči je možné příznačně hrabalovsky tragikomicky vyjádřit pocit z nenávratnosti prožitků krásy životní i umělecké, a přihlásit se tak k umělecké tradici.

Ve třetím oddílu nazvaném Z mého deníku autorka rozšířila svůj debatní klub o „Pět filosofů dějin lidstva“ a uvádí svou jednoslovnou interpretaci učení Aristotela, Krista, Marxe, Freuda a Einsteina, jenž spolu s básničkou tvrdí „– a to vše / je Tak relativní“. I když autorka nevěří v absolutní pravdy, dokáže se smířit s existenciální jistotou: „Jsmo připoutáni / na invalidních vozíčkách životů“ a v „navoněných kvartýrech / smrdí Ta / obávaná smrt“. Přesto však své „obcházení zimy“ korunuje láskou a vírou v duchovní obnovu, již jsou záštitou i básně, nejen jako literatura, ale životní princip: „Jsou jich už celé aleje / [...] Jaro je ožíví / svým dechem / Jaro spanilá duše / dívky která věří“. Alena Vávrová aktivně věří v existenci rhizomu.

IVO FENCL

Senátorka o stáří

Bývalá ministryně a schopná právnička Daniela Kovářová pracuje v Senátu České republiky, a protože by nesnesla, aby někdo váhal nad odpovědností jejího přístupu, průběžně píše a zveřejňuje v edici Normální Daniela brožované knihy – reference o své činnosti. Na jiného by i tohle bylo moc, ale spisovatelku Danielu nikdo nepřipravil o energii, ba ani o jakousi normálnost, i sepsala a vydala rovněž další „normální“ knihu Jak (přežít) prožit stáří (Nakladatelství Nová vlna, Praha 2025).

„Takže nám o tom káže senátorka?“ zeptal se mě jeden kolega a já tu knihu prostudoval, abych mu řekl „ano“, ale musel jsem říct: „Ne. Jednak nekáže, ale předává postřehy, a za druhé to nenapsala jako senátorka, ale jako dáma.“ Původně jsem chtěl říct „ale jako Daniela K.“, avšak realitou je, že autorka až obdivuhodně hovoří za valnou většinu žen. Anebo za výraznou jejich množinu. A nemusí dotyčným už být přes šedesát. Je to i pro mladé!

Zúčastnil jsem se i jednoho ze křtů téhle publikace, autorka četla úryvek, kterým si u mě naběhla. Kupodivu! Trošku tam na věk sváděla, že si prý neumí přehodit pichnuté kolo za rezervu, již navíc vezla v kufru nedofouknutou. Oj! A situace Danielu natolik vystresovala, až zapomněla, u koho je pojištěná. To znám. Stres je svině a pan Záluda, onehdy jsem si pod jeho vlivem hodinu nedokázal vybavit čtyřciferný PIN, jenž jinak bezpečně vystřelím i o půlnoci. Jenže to nic nemění na tom, že mám-li jednou auták, přehazování kola si přece nacvičím doma. Ne? To je povinnost! A když si pak ze silnice raději zavoláte (jako zaskočená Daniela) placenou „záchranku“ alias dva schopné chlapy, co přifíčí rychleji než ďasové, je to prohra. Uznávám, že je menší pro ženu, nicméně omlouvat toto stářím je chucpe.

Ale skuhrání našťěstí není základní tón Danieliny knihy. I když... „Jednoho dne se probudíte a zjistíte, že jste staří,“ píše úvodem. A bohužel jsou věci, je si jista, o kterých si člověk chtě nechtě musí v šedesáti říct, že už je nikdy dělat nebude. Současně však autorka doporučuje, abychom si uvědomili, kolik lidí, a tehdy má především na mysli slavné, se ani oně šedesátky nedožilo a odešli už mezi dvaceti a třiceti. „A tak vezme, že jsme vlastně cosi vyhráli.“

Tato kniha v ucelených kapitolách vypráví pouze o zdánlivých maličkostech. O šedivění a padání vlasů, o nepřátelství mladých ke starým, o tom, že staré leckde nevidí rádi, o změnách při oblékání, ke kterým nás dovede vlastní dcera („Tohle už si, mami, nikdy neber.“), o zapomnětlivosti, o transformaci stylu kavárenských debat, o všech příbuzných, které si nevybíráme, i o momentech, kdy nás „na konci života“ opustí partner.

Mám rád sentence z děl klasiků, a tak mě baví, že jimi publikace otevírá jednotlivé kapitoly. Například: Swift: „Každý chce žít dlouho, ale nikdo nechce

být starý.“ Hemingway: „Stáří není tak velké neštěstí, uvážíme-li druhou možnost.“ Ekonomka Jana Slámová: „Čím jsem starší, tím se zeměkoule otáčí rychleji.“ Spisovatelka a divadelní suflérka Irena Fuchsová z Kolína: „Všichni jsme zamrzli v určitém věku.“ A zde bych se zastavil.

Daniela Kovářová má tendenci propagovat zpola žertem pocit, že možná mentálně zaostala v šestnácti a „moudrost stáří“ nezažije nikdy. To zopakovala i během prezentace, ale je to snad přílišná nadsázka. Zamrzla-li, pak ve věku, jenž odpovídá konci studia práv. A o tom, že k stáru spíše moudří, se nedá pochybovat, když ji chvíli posloucháte. Ale neměl bych vše brát doslova, že? Každá kniha musí být o něčem. Což nebude možné, vsugerujeme-li si předem, že kolo vyměnit umíme. Jinak... O čem bychom, herdek, psali? O nemohoucím stáří už ne.

A jak autorka (i dále) cituje, byl to Truman Capote, kdo řekl: „Mladá generace si dnes váží stáří, ale jen když jde o víno, whisky a nábytek.“ A jak že zní klasické britské úsloví? „Kdo se chce dožít stáří, musí s tím začít v mládí.“ A co pravil můj a Danielin kolega Václav Gruber? „Říká se, že pacientům s Alzheimerem stáří nevadí.“ A Werich? „Stáří je blbec, ale je to poslední možnost, jak přežít.“ A Schopenhauer? „Stáří se dovede lépe vyhýbat neštěstí, ale mládí je dovede lépe snášet.“ A veřejný ochránce práv Stanislav Křeček, jemuž je takřka devadesát? „Nyní, v době překotných změn, jsou zkušenosti k ničemu a znalosti, které bylo možné získat dlouhým studiem, si každé pako pořídí kliknutím do umělé inteligence.“

A co autorce vzkázal Ondřej Neff, jenž kolo v osmdesáti vyměnit umí, a to dokonce svižně? „Věk je údobí mezi tím, co bylo a nikdy nebude, a tím, co bude. Čím jste déle na světě, tím vám přijde to údobí kratší. Víc se ohlížíte, víc hodnotíte a my, co jsme se dožili, jsme prožili skvělá šedesátá léta v bujně mladosti a skvělé devadesátky v plné síle. Ostatní léta stála a stojí za hovno. V mém údobí je mi však dobře a připíjím vám červeným vínem k průseru, který si připravujete.“

Danielina knížka je sice jakýsi rádce či průvodce, ale spadá i do kategorie beletrie a obsahuje několik povídek. Také vědeckofantastických. Na dalších stranách pak doporučila i několik knih a filmů, které zlepší náladu, i když už Smrtka pomalu klepe. Tento seznam by jistě mohl být daleko delší, Daniela Kovářová mj. zmiňuje Vlastní životopis Agathy Christie, Alenku v říši divů, Medvídku Pú, Simmelův román Nemusí být vždycky kaviár, Takovou normální rodinku Fan Vavřincové, Saturnina, známý bestseller Vejce a já, Prázdniny v Římě, Forresta Gumpa, Lásku nebeskou anebo snímek s Jackem Nicholsonem Lepší už to nebude a Cimrmanovy hry.

Je trapně snadné volat „ale pánové, všechny postřehy této knihy jsou přece úplně, úplně samozřejmé a taky by mě napadly“. Ha - ha! Možná by vás jednou napadly, to nevím, ale většinu to potká teprve ve chvíli, kdy je kdosi jako Daniela Kovářová vyloví a zformuluje.

VLADIMÍR NOVOTNÝ

Bezručice bez Berkové

Pohříchu zvonce nejednou klinkají jak umíráčky a potom skutečně jde o zvonce konce. Takto už před řadou let zaklinkaly prozaičce a pedagožce Alexandře Berkové (1949–2008). Ta se sice narodila na Slovensku, jenže vyrůstala v severních Čechách a poté studovala a skoro celý život působila v Praze, nicméně v jejím životaběhu existuje i určitá západočeská stopa. Měli bychom v souvislosti s autorkou se ihned připomenout někdejší festival Literární Františkovy Lázně, kterého se agilní prozaička Berková nejednou účastnila a seznámila se tam i s mnoha mladými literáty ze západních a severozápadních Čech. Účastníků festivalu přijíždějících ze vzdálenějších končin pochopitelně nebylo příliš mnoho a uznávaná pražská prozaička nepochybně patřila i z tohoto pohledu k vítaným návštěvníkům.

Jen mimochodem poznamenejme, že například Státní vědecká knihovna v Ústí nad Labem nedávno zařadila Alexandru Berkovou mezi severočeské spisovatele, s čímž by spisovatelka nejspíše souhlasila jen s určitými výhradami. Z odstupu roků se však stále víc nabízí, aby někdo zpracoval její životopisný příběh. Připomeňme, že vyrůstala v rodině dirigenta symfonického orchestru, také se však za starého režimu přihodilo, že nějaký čas se živila jako uklízečka v jednom pražském kostele, aby posléze skoro dvě desetiletí vyučovala tvůrčímu psaní na pražské Literární akademii. Zkraje devadesátých let se Berková zasloužila též o vznik legendárního Hejna českých spisovatelů Mamut, v němž tenkrát figurovali především talentovaní mladší autoři, nyní už vesměs spějící k tuze pokročilému věku.

Leč také se přihodilo, že spisovatelka na začátku třetího tisíciletí našla letní útočiště v západočeských Bezručicích poblíž Konstantinových Lázní a šlo by vyrukovat s hypotézou, že tudíž mohla svou přítomností v regionu navázat na památku Kryštofa Haranta z Polžic, Bezručic a na Pecce. Ten se ovšem v Bezručicích neukázal, cestoval po Evropě a po světě a na sklonku života – jeho bouřlivou dráhu pojmenovala historička Marie Koldinská jako „cestu intelektuála k popravišti“ – krátce dlel na východočeské Pecce. Tak či onak, v Bezručicích se před lety objevila či usadila bouřlivá a vznětlivá pražská literátka a máme-li parafrázovat dávný výrok středočeského klasika, nechodila tam netečně po hrázi kachního rybníka.

To skutečně nikoli! Kdo by si s tím chtěl dát práci, nechť se ponoří do zkoumavého pátrání v místních bezručických tiskovinách z té doby a bude konstatovat, že se Berková zakrátko ocitla ve sporu s bezručickými radními: něco se jí nelíbilo a neprodleně to dávala najevo. Šťastný konec to ale nemělo. Kdyby mělo, třeba by si Alexandra přisvojila přídomek Berková z Bezručic. Nestalo se.

AUTOŘI PLŽE

Stanislav Bukovský (1944 Plzeň) - výtvarník a publicista

Karla Erbová (1933 Plzeň – 2024 Praha) - básnička a spisovatelka

Ivo Fencel (1964 Plzeň) - strážný, prozaik a publicista, žije ve Starém Plzenci

Milan Knížák (1940 Plzeň) - básník, výtvarník, hudebník, emeritní rektor AVU a ředitel NG, žije v Praze

Tomáš Kús (1950 Sušice) - výtvarník, básník, žije v Plzni

Peggy Kýrová (1970 Plzeň) - referentka, překladatelka, prozaička a publicistka

Ladislava Lederbuchová (1949 Plzeň) - bohemistka, literární kritička

Martin Liška (1985 Praha) - informatik, prozaik, recenzent, žije v Plzni

Vladimír Novotný (1946 Praha) - bohemista, literární kritik, žije v Chodouni

Anežka Reithmaierová (2010 Plzeň) - žákyně ZŠ, v Plži debutuje

Vlasta Romanová (1958 Košice) - psycholožka, pedagožka, terapeutka, prozaička a výtvarnice, žije v Plzni

Vhrsti (1970 Rokycany) - výtvarník, ilustrátor, prozaik, publicista, žije ve Strašicích

V PŘÍŠTÍM ČÍSLE ČTĚTE

Něco nového z poezie Mileny Hasalové

Povídka ze šuplíku Marka Velebného

O pozapomenuté knize Jaroslava Šťastného

TIRÁŽ

Plž – Plzeňský literární život

Ročník XXV. č. 4, duben 2026

Náklad: 230 ks. ISSN 1213-9890

Vydává Knihovna města Plzně, p.o.

Redakce: Jana Horáková,

e-mail: horakovaj@plzen.eu, tel.: 378 038 206

Listy Ason-klubu: Helena Šlesingerová,

e-mail: slesingerova@plzen.eu, tel.: 378 038 200

Knihovna města Plzně, B. Smetany 13,
301 00 Plzeň, www.knihovna.plzen.eu

Číslo 4 sestavila Jana Horáková

Korektury: Vladimír Gardavský

Obálka, grafická úprava a typografie:

Miloslav Krist - ArtKrist

Tisk: MK-tisk, Miroslav Kratochvíl,

Cukrovarská 8, 301 00 Plzeň

Vydávání je povoleno

Ministerstvem kultury ČR

Evidenční číslo periodického tisku:

MK ČR E 13766

Knihovna **Plzeň**